

Комисији за припрему извештаја
Кадровској комисији Филозофског факултета
Одељењу за психологију
Изборном већу Филозофског факултета

ПРИГОВОР

на Извештај комисије о кандидатима за избор у звање АСИСТЕНТА за ужу научну област ОПШТА ПСИХОЛОГИЈА – тежиште истраживања Квалитативна истраживања и Културно-историјска психологија, са 50% пуног радног времена, на одређено време од три године, број 05/2-7 бр. 729/1 од 18.04.2019.

Поштовани, шаљем приговор на горе поменути Извештај, јер га сматрам пристрасним, у толикој мери да лошијем кандидату даје предност, а бољег кандидата одбацује. Лошији или бољи користим искључиво у смислу критеријума за избор у звања по којима се, по постојећим позитивним законима рангирају кандидати.

Комисија даје приказ радова и другог релевантног искуства две пријављене кандидаткиње (трећи пријављени нема формалне услове) на неједнак начин, пристрасно, неретко стављајући у први план похвале неких елемената рада једне кандидаткиње – елемената који нису или су мање релевантни за избор у звање, док критеријум процене друге кандидаткиње бива много оштрији, чиме је читав Извештај непринципијелан и необјективан.

1. Комисија истиче да је једна кандидаткиња, Ана Ђорђевић, учесник на више пројеката, да је учествовала на неколико едукативних програма и слично. Само учешће на пројектима на пример Министарства просвете и науке укључује неку плату или хонорар, који добија и добар део чланова овог Факултета, па им је познато о чему се ради, а на крају сваке године, имамо обавезу да о резултатима рада обавестимо Министарство. Ти резултати се огледају, барем у академској сфери, пре свега у објављивању радова: чланака у научним часописима, монографија, поглавља у монографијама и слично. То важи и за остале академске пројекте. Неакадемски пројекти нису релевантни за овакве конкурсе. Присуство едукативним скуповима служи да млађи, а када и старији учесници стекну додатна знања и вештине које ће им послужити да имају већу и квалитетнију продукцију. Кандидаткиња А. Ђорђевић похађа докторске студије на нашем Факултету, и тренутно је у четвртој години. Све то време је била везана за Факултет и рад на њему. Када неко добије толико прилика, кроз конференције,

пројекте и рад на Факултету, очекује се да у четири године покаже и одређене резултате. Многи наши студенти докторских студија раде нешто невезано за своје студије да би зарадили за живот и имају одређену продукцију. Прва и изабрана кандидаткиња има релативно слабу продукцију, у сваком случају неупоредиво слабију од друге кандидаткиње. Она се састоји од једног рада, у коме је трећи аутор, из подручја акушерства, под називом *Управљање порођајем у Србији: медицинске интервенције и порођајна искуства*. Поред тога, Комисија наводи да има и два саопштења са конференције од националног значаја, у којима је коаутор, у једном случају је једна од четири, а у другом од шест коаутора. Оба саопштења објављена у целини имају по четири стране. Кандидаткиња има, по речима потписника Извештаја и седам излагања на конференцијама.

2. Комисија истиче да је кандидаткиња Ана Ђорђевић учествовала у организационом одбору неких конференција, што не би требао да буде аргумент за њен избор, јер организациона помоћ није везана за научни рад.

3. Комисија наводи неколико конференција, попут два сусрета европских студената психологије, који трају по пар дана, и на који одлази ко год жели, обично доста студената, и то сваке године. Такође и неке пројекте *Црвеног крста*, где често волонтирају и читава одељења средњих школа.

4. Приказујући пријављену докторску тезу А. Ђорђевић, Комисија пише: "За потребе контекстуализованог, динамичног и сложеног приступа истраживању ове теме, кандидаткиња користи квалитативну методологију под називом колективни рад сећања." На овом, и неколико других места, може се опазити непрецизно приказивање научних чињеница од стране чланова Комисије. Наиме, квалитативна методологија се односи на начин прикупљања и тумачења података, које углавном користи ненумеричке податке. Постоје бројне квалитативне технике и методе попут наративне анализе, анализе садржаја, низа етнографских метода, фокус група итд. Но колективни рад сећања није метода, него експланаторни механизам, у психологији познат као хипотетички конструкт. То зна велики број психолога у Србији, јер су о томе детаљно учили из књиге Славољуба Радоњића под називом *Увод у психологију. Структура психологије као науке*. Ово може да сугерише да чланови Комисије нису најпажљивије анализирали текстове из Извештаја, или да можда Комисија није најадекватнија по саставу.

5. Са друге стране, кандидаткиња др Јелена Живковић је оцењена мало другачијим, и много оштријим аршинима. Прво, за разлику од истицања присуства конференцијама од неколико дана прве кандидаткиње, наводи се (погрешно), да је друга кандидаткиња током основних студија била (била је током докторских студија) читав семестар на Универзитету у Генту у Холандији у оквиру Еразмус програма (што је речено). Познато је да је то озбиљан академски програм под покровитељством Европске комисије, што је посебно важно истаћи, јер је ова кандидаткиња звања стекла у Русији, али је овим њен квалитет потврђен и у ЕУ.

Ј.Живковић је објавила једну књигу, четири чланка у часописима који се у Руској Федерацији,

где је завршила студије, узимају у обзир за научно напредовање, неколико чланака у другим часописима, једно поглавље у тематском зборнику и низ излагања на конференцијама, укључујући и београдска Емпиријска истраживања у психологији.

6. Главна замерка Комисије кандидаткињи др Јелени Живковић јесте што њен рад није у области истакнутој у конкурс. Иако је кандидаткиња то навела у пријави, подсетићу, да је Културно-историјска школа у психологији настала у СССРу, као одговор на дотадашњу објективистичку психологију, слично као и хуманистичка психологија на Западу. Тај приступ дефинише читаве студије на руским универзитетима и данас, инволвиран је у многе, ако не у све области, те је можда кандидаткиња и идеални кандидат баш за ово тежиште истраживања, које је код нас било (и јесте) много мање покривено програмом студија. Кандидаткиња се даље одбацује аргументима да се пре свега бави истраживањима из Социјалне, а не Културно-историјске и квалитативне психологије. Овде се огледа још једно намерно или ненамерно неразумеваше чланова Комисије. Наиме, социјална психологија је дисциплина психологије која, у најкраћем, испитује понашање и доживљавање појединца у друштву. У оквиру социјалне психологије постоје и квалитативна и квантитативна истраживања. На пример, на сајту једног од најугледнијих часописа из области социјалне психологије <https://onlinelibrary.wiley.com/page/journal/20448309/homepage/productinformation.html>, у упутству за ауторе, јасно пише да се примају радови засновани како на квалитативној, тако и на квантитативној методологији.

У оквиру социјалне психологије, надаље, постоје различити теоријски приступи, нпр. бихејвиоризам (у изучавању процеса социјализације), гешталт (у изучавању социјалне перцепције), психоаналитички (у изучавању ауторитарне личности), па и културно-историјски, приступ са становишта социјалних неуронаука, еволуционистички и други. Писац приговора, увек када говори о класификовању упућује студенте да се тога подсети из јасног и прецизног уџбеника професора Дејана Тодоровића, потписника овог реферата. Он истиче да а) критеријум мора да буде јединствен, б) да се категорије не поклапају, и в) да категорије буду исцрпне. Очекује се, да се ово поштује и у овом Извештају. Осим тога, прва кандидаткиња је за мастер рад имала тему о сложености социјалних идентитета која спада у социјалну психологију и то кроз апсолутно квантитативни (чак експериментални – за који се сматра да је потпуна супротност квалитативној методологији) приступ, где је главна анализа била анализа статистички значајних разлика код теста и ретеста који су коришћени. И тема предлога доктората је социјално-психолошка и тиче се етничких идентификација (узгред, писац овог приговора који се сматра социјалним психологом је у својој последњој књизи обрађивао веома сличне теме са становишта ”рада сећања” које је назвао социјалне репрезентације историје). Дакле са једне стране акушерска пракса се проглашава психологијом, и то културно-историјском психологијом (јер писци Извештаја сами наводе да је то истраживање квантитативно – дакле није квалитативно, а ако није ни културно-историјско – онда није

реlevance за овај конкурс), а са друге радови друге кандидаткиње се оспоравају. Због тога ћу навести неколико цитата из самосталног рада др Живковић, да упоредимо да ли реченице сличног квалитета и ближе области која је дефинисана конкурсом, можемо наћи код кандидаткиње А. Ђорђевић. Др Ј. Живковић пише:

” Zato su problemi koje bismo danas svrstali u socijalnu psihologiju – problemi odnosa ličnosti i grupe, formiranja i dinamike malih grupa (kolektiva), karakteristike nacija i klasa itd., bili pod uticajem takozvane „teorije aktivnosti“ (“теория деятельности“) [Выготский, 1934; Рубинштейн, 1940, Леонтьев, 1977], koja je vladala opštom psihologijom u sovjetsko vreme, pa i danas. Ova teorija je imala za cilj da reši metodološki problem psihologije kao nauke, a to je problem odnosa spoljašnjeg i unutrašnjeg, odnosno uslovljenost unutrašnje, *mentalne* aktivnosti subjekta od njegove spoljašnje, *praktične* delatnosti”

“Osnivačem teorije aktivnosti se smatra A. N. Leontijev, učenik poznatog ruskog psihologa L.S. Vigotskog, idejnog tvorca teorije kulturno-istorijskog razvoja, koja je postala osnovna metodološka osnova celokupne sovjetske psihologije, a takođe i savremenih pravaca ruske psihologije. Pozivajući se na koncepciju svog učitelja, Leontjev je odlučio da posebnu pažnju poseti problemima aktivnosti (“деятельности“), koji po njegovom mišljenju nisu bili dovoljno razrađeni od strane njegovih prethodnika. Leontjev je smatrao da je aktivnost osnova obrazovanja psihe, pokretačka snaga njenog razvoja, koja je uvek “korak ispred” neophodnog mentalnog novog života [Леонтьев, 1977]. Aktivnost je složen dinamični sistem interakcije subjekta (aktivne osobe) sa svetom (društvom) u kojoj se formiraju osobine ličnosti: “proces koji posreduju veze subjekata sa stvarnim svetom, procesi u kojima jedino i nastaje mentalni odraz realnosti... to su u suštini procesi aktivnosti subjekta, prvobitno uvek spoljašnje i praktične, a kasnije unutrašnje aktivnosti, aktivnosti („деятельности _сознания“)“ [Леонтьев, 1977., str 23]. Time je formulisan osnovni princip teorije aktivnosti – da unutrašnja, mentalna aktivnost nastaje u procesu interiorizacije spoljašnje praktične aktivnosti [Выготский, 1934; Рубинштейн, 1940., Леонтьев, 1977]. Sledi da je svest *interiorizovana aktivnost*, uključena u proces interiorizacije, razvija se u njemu, ali *ne upravlja njime* [Леонтьев, 1977]. Leontjev zaključuje da izučavanjem praktične aktivnosti mi spoznajemo zakone mentalne aktivnosti i obratno – upravljanjem praktičnom aktivnošću, mi upravljamo i organizujemo unutrašnju, mentalnu aktivnost....”

Са друге стране, у свом једином чланку, као трећи аутор Ана Ђорђевић пише “U ovom radu bavile smo se načinima na koje je porođaj regulisan u lokalnim porodilištima u Srbiji kroz primenu različitih medicinskih intervencija i tehnika, u okviru kojih porođaj kao fiziološki proces biva transformisan u aktivno vođen proces u kome medicinsko osoblje preuzima ključnu ulogu. Medikalizacija i hospitalizacija porođaja menjaju način na koji je on reprezentovan i tretiran u lokalnim institucionalnim okolnostima, ali i način na koji žene doživljavaju sopstveni porođaj. Cilj naše studije bio je da na osnovu analize izveštaja žena ispitamo koliko su u konkretnim porodilištima zastupljene pojedine medicinske intervencije

kao i kakve posledice određene intervencije imaju po iskustva žena.” Ово је почетак резимеа, а читав рад је доступан на сајту <https://limesplus.rs/images/2017-2/Llimes---Rodne-politike-2-2017---za-tampu.9.pdf>

Пошто говоримо о квалитативним истраживањима, желео сам овим, да пре него што пређем на квантитативна поређења, заинтересоване упознам са делом садржаја референци две кандидаткиње. Вероватно је непотребно понављање ако истакнем да је посве очито да је први рад везан за област за коју се расписује конкурс, а да други тешко да има икакве везе са било којом граном психологије. Подсећам да у конкурс пише да је тежиште рада на културно-историјској и квалитативној психологији. Подсећам да је Комисија одбацила кандидаткињу са првим цитатом као ону која не припада овој области, док је за другу утврдила да у свему испуњава постављене критеријуме. Подсећам и колеге да се многи од нас са правом буне када се у јавности и јавној политици појаве овакви аргументи и овакви закључци, те се надам да ће колеге реаговати доследно својим уверењима, и одбацили овај пристрасни Извештај.

7. Размотримо упоредо и квантитативна постигнућа две кандидаткиње.

Ј. Живковић је доктор наука, А. Ђорђевић докторанд.

Ј. Живковић има једну књигу (један од три коаутора), А. Ђорђевић нема књигу.

Ј. Живковић има шест самосталних и још један коауторски рад (где је први аутор) у часописима, док А. Ђорђевић има један коауторски рад у часописима где је трећи аутор.

Ј. Живковић има један рад у тематском часопису, А. Ђорђевић ни један.

Ј. Живковић има 12 самосталних саопштења на конференцијама, А. Ђорђевић има седам (већински коауторских) саопштења на конференцијама.

Ј. Живковић нема радова са националне конференције штампаних у целини, А. Ђорђевић има два таква рада (у једном случају 4 аутора, у другом 6, оба по 4 стране).

8. Сви који објављују у страним часописима, па и у одређеним домаћим, сви који су укључени у разне врсте евалуација (нпр. као рецензенти и слично) знају да је последњих година пракса да сви учесници потписују изјаву да у ономе што раде немају никакав сукоб интереса. Постоје значајне индикације да председница Комисије за писање овог Извештаја има блиске односе са једном од кандидаткиња и да због тога не може бити објективна. То је дисквалификује као члана, а посебно председника Комисије.

9. Председница Комисије за писање овог Извештаја је тренутно на породилском одсуству. Закон о раду дефинише одсуства када мирују ”права и обавезе”. У свом члану 94. породилско одсуство издваја од осталих истичући у једном ставу тог члана да запослени има права на зараду. Не помиње друга права, па ни право да одсутни члан колектива пише Извештаје за запослења нових чланова. Просто речено, не може се бити уједно и присутан и одсутан, тј. онај ко је одсутан није присутан. Због тога сматрам да ова Комисија нема законска овлашћења да пише икакве Извештаје.

10. Потом, сматрам да би добро било консултовати и досадашњег предметног наставника, професорку Гордану Јовановић (уколико жели да пружи своје мишљење). На основу њене јавне писмене комуникације са члановима Одељења, стиче се утисак да је она из протеста због кршења низа норми дала оставку на чланство у овој Комисији, која је експресно промењена предлогом колегинице доцента Биљане Станковић, која је бирана за друго тежиште истраживања (за предмете које је пре одласка у пензију водио доцент Жарко Кораћ). Као што је чланове Одељења сама професорка Јовановић обавестила, њен допис са образложењем оставке из протеста није увршћен у дневни ред Изборног већа иако га је уредно послала. Такође је приметила да њена оставка није била ни тачка дневног реда седнице нашег Одељења, него је њен допис послат као пратећи материјал (који се није односио ни на једну тачку дневног реда), а тачка дневног реда формулисана као избор нове комисије без претходне одлуке о предлогу разрешења раније комисије. Конкурс је понављан, односно расписиван чак четири пута. У неким моментима, нпр. 13. марта, на сајту листа *Послови*, паралелно су била истакнута два идентична конкурса, са различитим датумима и роковима, што је могло да доведе у заблуду кандидате који нису са нашег Факултета, и чиме су били дискриминисани. Напокон, и овај Извештај је објављен пред десетодневни распуст чиме је потенцијалним подносиоцима приговора знатно отежано да то учине.

11. Коначно, један од приоритета, барем прокламованих у нашем друштву јесте повратак младих људи који су се школовали у иностранству. Чинећи све да се таквим људима створе препреке и нефер и дискриминаторским односом према њима, њиховом раду и постигнућима, шаље се јасна порука да они нису потребни овом друштву.

У закључку, сматрам да је овај Извештај наклоњен једном кандидату, који је лошији по елементима који се вреднују у оваквим извештајима, те да га треба одбацити.

У Београду, 30.04. 2019.

Проф. др Небојша Петровић